

למידה בונה אדם

המזכירות הפדגוגית
אגף א' – מורשת חברה ורוח
תחום דעת אזרחות

מדינת ישראל
משרד החינוך

י"ב בתמוז תשפ"ה, 8 ביולי 2025

חוזר מפמ"ר באזרחות לשנת תשפ"ו

לכבוד:

המנהלים והמנהלות בבתי הספר העל-יסודיים,
רכזי ורכזות מקצוע האזרחות בבתי"ס,
מחנכים ומחנכות לאזרחות,

השנה שחלפה הציבה בפני כולנו אתגרים רבים, אשר דרשו התמודדות חינוכית מתוך מחויבות עמוקה. תודה לכם על העמידה האיתנה, על התמיכה בתלמידים ועל החוסן שטיפחתם בהם; תודה על ההשקעה המקצועית, על הרגישות והאחריות, ועל המחויבות להוראה משמעותית של מקצוע האזרחות.

בחוזר שלפניכם תמצאו הנחיות מעודכנות, דגשים פדגוגיים, מידע על רצף הלמידה באזרחות - וקישורים [למרחב הפדגוגי אזרחות](#), שם מרוכזים חומרי העזר, התשובות לשאלות נפוצות, והצוות המקצועי שזמין לתמיכה והכוונה.

נאחל לכולנו שתהא זו שנה של שגרה מבורכת, עשייה חינוכית, צמיחה ובשורות טובות.

בברכה,

ד"ר איל פלדמן

מ"מ מפמ"ר אזרחות

בלהה גליקסברג

מפמ"ר היסטוריה ומפ"א

אזרחות בחמ"ד

עלאא אסעד

מוביל מגזר דרוזי

תמים עראקי

מוביל מגזר

ערבי ובדואי

למידה בונה אדם

המזכירות הפדגוגית
אגף א' – מורשת חברה ורוח
תחום דעת אזרחות

מדינת ישראל
משרד החינוך

תוכן עניינים

1. הוראת האזרחות

1.1 הוראת אזרחות בחטיבת הביניים

1.2 הוראת אזרחות בחטיבה העליונה

1.2.1 תוכנית הברריות הגמישה

- חוקי מענה ומיקוד בבחינות הבררות – תשפ"ו
- מתווה חדש
- מתווה ישן

1.2.2 למידה והיבחנות - תלמידי יב'

1.2.3 "בשביל ישראל" – ממיר בגרות דיגיטלי

1.2.4 תכנית נש"פ (נתיב שותפי פיתוח) באזרחות

1.2.5 כתיבת עבודות גמר באזרחות 5 יח"ל

1.2.6 הרחבה/ הגבר באזרחות 5 יח"ל

2. סקר תכניות לימודים

3. פיתוח מקצועי

3.1 פיתוח מקצועי - השתלמויות

3.2 רישיון הוראה

4. סיורים לימודיים באזרחות

5. תל"פ – תוכנות לניהול פדגוגי

6. מפגשי מפמ"רים עם מועצת התלמידים והנוער הארצית

למידה בונה אדם

המזכירות הפדגוגית
אגף א' – מורשת חברה ורוח
תחום דעת אזרחות

מדינת ישראל
משרד החינוך

1. הוראת האזרחות

תכנית הלימודים באזרחות היא תכנית משותפת למערכת החינוך על מגזריה: הממלכתי, הממלכתי-דתי, הערבי והדרוזי. התכנית מבוססת על הדגשת אופייה של מדינת ישראל בהיותה מדינה יהודית ודמוקרטית, על ההיכרות עם המאפיינים, הערכים והעקרונות של המשטר הדמוקרטי ולימודם, על המשטר במדינת ישראל ועל אתגר החיים המשותפים, תוך שילוב מיומנויות ודיון בערכים אלו.

מורות ומורים, יש לנו הזכות והאחריות לטפח את אזרחי המחר של מדינת ישראל - שיהיו מסורים ואכפתיים כלפי העם, החברה והמדינה ומחויבים לערכי היסוד של ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית; בעלי ידע עובדתי ומושגי נרחב וכלים להבנת המשטר, החברה והמציאות הפוליטית; שומרי חוק, מוכנים למלא את חובותיהם ולעמוד על זכויותיהם ועל אלו של זולתם; סובלניים ומכבדים את השונה; מוכשרים לביטוי ולהקשבה לדעות שונות תוך התדיינות עמן; מורגלים בצריכת מידע ביקורתית וחשיבה מורכבת; ומעורבים באופן מושכל ואחראי בענייני הציבור כדי לשמר את הטוב ולשפר את שמצריך שיפור ותיקון במדינה, בחברה ובקהילה.

1.1 הוראת אזרחות בחטיבת הביניים

תוכנית הלימודים החדשה לחטיבת הביניים הינה התוכנית המחייבת בהוראת האזרחות לחטיבת הביניים. התוכנית עצמה מאפשרת ארגון צורת הלמידה תוך שילוב ידע, מיומנויות, למידה בין-תחומית ורב-תחומית, דיון בערכים והצעות דידקטיות ומתן גמישות ובחירה רבה עבור המורה. כמו כן, לכל יחידת חובה יש קישור ליחידות הוראה מתוקשבות שיסייעו בתכנון, בגיוון הוראת האזרחות והעשרתה.

יחידת הוראה מתוקשבת כוללת סדרה של חמישה שיעורים הבנויים סביב רעיון גדול מרכזי. בכל פריט הוראה משולבות מיומנויות מרכזיות שאנו מבקשים להקנות לתלמידים, דיון בערכים שהלימוד מזמן, עיסוק בהם והצעות לפרקטיקות מגוונות בהוראה. לצד יחידות ההוראה נמצא מחולל הוראה שאליו תוכלו לגרור את הפריטים שבחרתם, לערוך אותם ולהפוך אותם לשיעורים מסוגים שונים: שיעורים של פנים אל פנים לצד שיעורים מקוונים, למידה מרחוק סינכרונית וא-סינכרונית. את השיעורים שהכנתם תוכלו לשמור בסביבה האישית שלכם ולחזור אליהם בכל עת.

לשאלות ולסיוע ניתן לפנות למור ברנד morbrand1@gmail.com

שנת הלימודים תשפ"ו תעמוד בסימן הנושא השנתי - "שורשי עמ"י – עתיד, מורשת ויזמות". במהלך השנה תתפרסמנה יחידות הוראה.

1.2 הוראת אזרחות בחטיבה העליונה

שיעורי האזרחות מייצרים לתלמידים מרחב שבו הם יכולים להבין טוב יותר את המציאות סביבם ולדון בה. אנו מעודדים את המורות והמורים לעסוק במקצועיות בנושאים שעל סדר היום הציבורי, גם כאשר הם שנויים במחלוקת, כדי לעודד למידה והבנה, לחזק את תחושת השייכות של התלמידים ולטפח בהם מיומנויות כמו חשיבה ביקורתית, הקשבה ונימוק. לצורך כך קיימנו, ונמשיך לקיים, השתלמויות רלוונטיות; ובראשית תשפ"ה יצרנו מאגר

למידה בונה אדם

המזכירות הפדגוגית
אגף א' – מורשת חברה ורוח
תחום דעת אזרחות

מדינת ישראל
משרד החינוך

מקוון ובו חומרים וכלים פדגוגיים להוראת סוגיות אקטואליות וקיום דיונים בכיתה, באופן המותאם לערכי מקצוע האזרחות ומטרותיו.

תמורות טכנולוגיות משנות את הדרך שבה אנו חיים, ובכלל זה את חיינו האזרחיים. המרחבים הדיגיטליים והבינה המלאכותית הם בין הגורמים המשפיעים על מוסדות חברתיים, על התרבות הפוליטית, על הלכידות החברתית, ועל איכות השיח הציבורי. טכנולוגיות שונות מאפשרות פתיחות, סקרנות, גילוי והתדיינות פוריה, אך גם מעצימות קיטוב חברתי, הטעיה, הקצנה והסתגרות בתיבות תהודה. הוראת האזרחות צריכה להתייחס גם לשאלות אלה מתוך הבנה שהן חלק מחיינו ושהן משפיעות על עולמם של תלמידינו. בשל מציאות של אי-ודאות, מלחמה ושינויים פדגוגיים איתם מתמודדים צוותי ההוראה והתלמידים, לא ערכנו בשנה שחלפה שינויים בתכנית הלימודים ובדרישות המיקוד. עם זאת, חשוב שגם נושאים אלו יידונו בכיתות, ובכוונתנו להתייחס אליהם במסגרת הפיתוח המקצועי.

1.2.1 תוכנית הבגריות הגמישה

תוכנית הבגריות הגמישה מאפשרת לכם לעצב ולגוון את ההוראה, את הלמידה ואת ההערכה ולהתאימה לכיתתכם. זאת תוך יכולת להעריך את התקדמות התלמידים, את הידע ואת המיומנויות הנרכשים.

עקרונות התוכנית:

- גמישות: בית הספר יוכל לבחור עבור תלמידיו האם להיבחן על פי המתווה החדש או על פי המתווה הישן (לא תקף לשכבת י"ב תשפ"ו, שעדיין במתווה קורונה).
 - בית ספר שיבחר שלא להיכנס למתווה החדש, ייבחן בבחינה חיצונית כפי שהייתה נהוגה עד לפני הקורונה עם שינוי במשקלים: בחינה חיצונית 70% + מטלת ביצוע 30%.
 - ידע ומיומנויות: המתווה החדש משלב היבחנות חיצונית בהיקף מצומצם יותר (בהיקף של 35% מהחומר) וביצוע משימות ביצוע מבוקרות (בהיקף של 35%) שמשלבות ידע ומיומנויות הנדרשים מהתלמידים בהשתלבותם בהמשך החיים הבוגרים.
 - ביצוע המתווה: המשימות יתבצעו במערכת סקילז.
- בחודשים האחרונים פותחה עבורכם מערכת ייעודית לצורך עבודה על המשימות והגשתן. המערכת מותאמת באופן מלא לצורכי הוראת המשימות, ביצוען והערכתן.

משימות הביצוע המבוקרות נכון ל-1.9.2025

- משימות שיתופיות: עיתון שיתופי, נייר עמדה, הסכת.
 - משימות אישיות: תוצר יצירתי, עיתון אישי, פרזנטציה.
- תינתן תמיכה מלאה בביצוע המתווה ויישומו וכן בשימוש במערכת באמצעות המוקד של המשרד (073-3933939), בהשתלמויות מפמ"ר וע"י המדריכים.

למידה בונה אדם

המזכירות הפדגוגית
אגף א' – מורשת חברה ורוח
תחום דעת אזרחות

מדינת ישראל
משרד החינוך

בקרה ומשוב:

מתוך רצון לשמור על שוויוניות וסטנדרטיזציה אגף הבחינות ידגום מכל כיתה מספר משימות לצורכי בקרה ומשוב.

עדכונים וחידושים במשימות הביצוע המבוקרות:

במהלך תשפ"ה היינו קשובים לקולות מהשטח ולחוויות המשתמש במערכת. בהתאם לכך הוספנו חידושים ושיפורים בצד המורה ובצד התלמיד.
כניסתה של הבינה המלאכותית באה לידי ביטוי בעבודה ביקורתית של התלמיד מול המקורות ושימוש מושכל בכלי הבינה המלאכותית. כל אלו יקבלו ביטוי והתייחסות במחוננים ובהנחיות לתלמיד. במהלך השנה ישולבו בוטים שונים שיסייעו לעבודת התלמיד ועבודת המורה. העדכונים וכן שימושים בבינה המלאכותית ילמדו במסגרת הפיתוח המקצועי של תחום הדעת.
לצפייה בכל העדכונים [בתכנית הבגרות הגמישה](#).

חוקי מענה ומיקוד בבחינות הבגרות – תשפ"ו

מיקוד הלמידה מתחשב באתגרים הלימודיים שעמדו בפני התלמידים בשנים האחרונות, יחד עם רצון לשמור על רמת ואיכות תעודת הבגרות.
לנבחנים בתשפ"ו (מועדים חורף וקיץ) חוקי המענה ומיקוד הלמידה לבגרות יהיו באותו היקף כפי שהיו בתשפ"ה.
מיקוד הלמידה (כלי העזר) לבגרות בשנה"ל תשפ"ו:
מתווה ישן לתלמידי שכבת יב' (80%, 34281) [עברית](#) | [ערבית](#)
מתווה ישן (70%, שאלון 34271) [עברית](#) | [ערבית](#)
מתווה חדש (35%, 35%, 30%) [עברית](#) | [ערבית](#)
חוקי המענה: [עברית](#) | [ערבית](#)

לנבחנים בתשפ"ז והלאה (מועדים חורף וקיץ) חומר הלימוד לבחינה יהיה ללא מיקוד וללא הקלה בחוקי המענה.
חומר הלימוד לבחינה (כלי העזר) בשנה"ל תשפ"ז:
מתווה ישן (70%, שאלון 34271) [עברית](#) | [ערבית](#)
מתווה חדש (35%, 35%, 30%) [עברית](#) | [ערבית](#)
חוקי המענה לשנה"ל תשפ"ז: [עברית](#) | [ערבית](#)

מתווה חדש:

היבחנות חיצונית – בהיקף 35% (ללא ציון הגשה)
2 משימות ביצוע מבוקרות – בהיקף 35%
הערכה בית ספרית – בהיקף 30%

למידה בונה אדם

המזכירות הפדגוגית
אגף א' – מורשת חברה ורוח
תחום דעת אזרחות

מדינת ישראל
משרד החינוך

היבחנות חיצוניות - בהיקף 35%

- נושאי הלימוד שנכללים בבחינה החיצונית הרגילה (70%) יחולקו לשתי חטיבות – האחת לבחינת בגרות חיצונית, והאחרת למשימות ביצוע מבוקרות.
- לבחירת בית הספר יעמדו שתי בחינות חיצוניות – אחת לכל חטיבה - שכל אחת מהן בהיקף של 35%.
- בית הספר יבחר באחת מהן להיבחנות חיצוניות בהתאם לנושאים המצויים בה על פי כלי העזר.
- לא יינתן ציון שנתי (הגשה) לבחינה זו.
- אין מבחן מותאם בשאלון זה.
- הנושאים שבהם בית הספר לא יבחר להיבחנות חיצוניות, יוערכו באמצעות משימות ביצוע מבוקרות בהיקף של 35%.
- לא ניתן לבחור למשימות אלו את הנושאים שעליהם התלמידים נבחנו בבחינה חיצונית.

אפשר יהיה להיבחן בבחינה החיצונית בהיקף 35% בלבד החל ממועד קיץ של שכבת י'.

מומלץ לפרוס את ההוראה ואת ההערכה במקצוע על פני שנתיים. יש להקפיד להקצות שש שעות שבועיות להוראת שתי יחידות הלימוד באזרחות.

משימות ביצוע מבוקרות – בהיקף 35%

- בית הספר יבחר חטיבה עבור שתי המשימות המבוקרות.
- למשימות אלו יש לבחור חטיבה השונה מזו שנבחרה לבחינה החיצונית.
- המשימות יעסקו בסוגיות/דילמות אזרחיות אקטואליות שונות, על בסיס מושגים שונים מאותה חטיבה.
- שאר הנושאים הנלמדים יהוו חלק מציון ההערכה הבית ספרי - 30%.
- כל משימת ביצוע מבוקרת מורכבת מארבעה שלבים: היכרות, תכנון, טיוטה, הגשה סופית.
- שימו לב - במערכת סקילז המחונן הינו גנרי, אך ההנחיות מותאמות לתחום הדעת אזרחות. בכתיבת המשימות יש להקפיד על שימוש במושגים מתכנית הלימודים באזרחות.
- המשימות יוגשו לבקרה מדגמית.
- הנחיות לתלמידים הזכאים לשירותי חינוך מיוחדים במשימות הביצוע המבוקרות

כלי העזר בשנת תשפ"ו - מתווה חדש (חלוקה לפי חטיבות): עברית | ערבית

דגם הבחינה לפי חטיבות:

חטיבת לאומיות וזכויות: עברית | ערבית

חטיבת עקרונות ורשויות: עברית | ערבית

סמלי שאלונים: עברית | ערבית

למידה בונה אדם

המזכירות הפדגוגית
אגף א' – מורשת חברה ורוח
תחום דעת אזרחות

מדינת ישראל
משרד החינוך

הערכה בית ספרית - בהיקף 30%

הערכה חלופית תכלול:

- למידה והערכה של אשכול אחד נבחר
- למידה והערכה של נושאים נוספים לפי בחירת המורה מתכנית הלימודים באזרחות
- ציוני הערכה לאורך הלמידה ותלמידאות

במתווה זה אין מטלת ביצוע.

דוגמאות למשימות הערכה בית ספריות, ניתן למצוא [במרחב הפדגוגי אזרחות](#).

מתווה חדש - עולים חדשים ותלמידים עם מוגבלות בשמיעה

להלן מסמך [התאמות בדרכי היבחנות עבור תלמידים עם מוגבלות שמיעה](#)

כלי עזר לפי חטיבות – עולים חדשים: [עברית](#) | [ערבית](#)

דגם בחינה לפי חטיבות עבור עולים חדשים:

• [חטיבת לאומיות וזכויות](#)

• [חטיבת עקרונות ורשויות](#)

[התאמות במשימות מבוקרות לעולים חדשים](#)

מתווה ישן:

כפי שהיה נהוג עד לפני הקורונה עם שינוי במשקלים: בחינה חיצונית 70% + מטלת ביצוע 30%.

היבחנות חיצונית -

בחינת בגרות חיצונית עם ציון שנתי (הגשה) ללא שאלת אשכול - בהיקף 70%

כלי העזר 34271 – [עברית](#) | [ערבית](#)

מבנה הבחינה - סמל שאלון - 34271 [עברית](#) | [ערבית](#)

[התאמות עבור תלמידים עם לקויות למידה](#)

[התאמות בדרכי היבחנות עבור תלמידים עם מוגבלות שמיעה](#)

כלי עזר 34274 עולים חדשים: [עברית](#) | [ערבית](#)

למידה בונה אדם

המזכירות הפדגוגית
אגף א' – מורשת חברה ורוח
תחום דעת אזרחות

מדינת ישראל
משרד החינוך

הערכה חלופית -

מטלות ביצוע - בהיקף 30% על פי הדגמים והמחוננים המפורטים במרחב הפדגוגי.

סמל שאלון- 034263

על בית הספר לשמור את מטלות הביצוע לצורכי בקרה ומשוב.

1.2.2 למידה והיבחנות - תלמידי י"ב

תלמידי י"ב בשנת הלימודים תשפ"ו ממשיכים במתווה קורונה – היבחנות חיצונית באחד מארבעת מקצועות המח"ר, כשמיקוד קורונה וחוקי המענה ממשיכים גם בשנה זו. הציון הכולל יהיה על פי חישוב של 80% בחינה ו- 20% מטלת ביצוע. יש לשמור את אקסל הציונים, המחונן והתיעוד של כלל רכיבי ההערכה שעל פיהם נקבע הציון.

1. נושאי ליבה ואשכולות בחירה להיבחנות חיצונית או להערכה בית ספרית (80% - סמל שאלון: 34281):

- מיקוד הלמידה (כלי העזר) עברית | ערבית
- התאמות עבור תלמידים עם לקויות למידה
- מיקוד הלמידה (כלי העזר) 34284 עולים חדשים: עברית | ערבית

2. מטלת ביצוע (20% - סמל שאלון 34283)

מטלת ביצוע מהווה הערכה חלופית בית ספרית בהיקף של 20% (סמל שאלון 34283). דיווח ציוני מטלות הביצוע יהיה באמצעות שימוש באפליקציה. המורה יקבל הודעה עם קישור לטלפון הנייד וזאת רק לאחר שרכז הבגרויות הזין במערכת השילובית את הכיתות הרלוונטיות ואת המורים המלמדים ושייך אותם. יש לדווח ציונים עד לתאריך האחרון לדיווח ציונים בית-ספריים על פי הנחיות אגף הבחינות שיפורסמו בהמשך השנה. שימו לב כי חלופת מעורבות חברתית תוכר לתלמיד כעבודת סיום שנה במסגרת המעורבות החברתית וכן יוכרו שעות המיזם הקבוצתיות. להסברים, למחוננים ולדוגמאות ניתן להיכנס למטלות הביצוע במרחב הפדגוגי.

עולים חדשים

- מבחן מותאם לעולים חדשים.
- תלמיד עולה חדש יכול לבחור להגיש מטלת ביצוע המיועדת לכלל התלמידים או מטלת ביצוע המיועדת לעולים חדשים.

למידה בונה אדם

המזכירות הפדגוגית
אגף א' – מורשת חברה ורוח
תחום דעת אזרחות

מדינת ישראל
משרד החינוך

- לתשומת ליבכם: תלמידים עולים חדשים שבחרים לגשת לתוכנית הרגילה יהיו זכאים לקבל את נקודות הבונוס בבחינה החיצונית בלבד בהתאם למפורט בחוזר מנכ"ל.
- כתיבת מטלת ביצוע אינה מזכה את התלמיד בנקודות בונוס נוספות.

בחינות לתלמידים אקסטרניים ובבחי משנה

תלמידים אקסטרניים ובבחי משנה נדרשים לגשת לשתי בחינות חיצוניות:

1. בחינה הזוהר לבחינה של התלמידים האינטרניים שמשקלה 80% - סמל שאלון 34281.
2. בחינה חיצונית נוספת שמשקלה 20% סמל שאלון 34282 (אין מיקוד לבחינה זו).

למידע על בחינות במסלול האקסטרני וחומר הלימוד

הערה - בבחינה משנה שיש להם אחד מרכיבי הציון מהעבר (מבחן 80% או מטלת ביצוע), יידרשו להשלים רק את החלק החסר ו/או לחזור רק על השאלון שאותו הם רוצים לשפר.

לשאלות ולסיוע בנוגע לעולים חדשים, אקסטרניים ובבחינה משנה ניתן לפנות לגליה אבורמד galiaz5@gmail.com

1.2.3 "בשביל ישראל"

"בשביל ישראל" - ממיר בגרות דיגיטלי באזרחות. סמל שאלון- 034257

בתוכנית "בשביל ישראל" מתבצעת הוראה ולמידה בהתאם לתוכנית הלימודים באזרחות, תוך אימוץ גישה חדשנית ומבוססת טכנולוגיה. התוכנית ממנפת כלים דיגיטליים ליצירת חוויית למידה עשירה ודינמית. באמצעות שילוב מושכל של טכנולוגיות הוראה, התוכנית מעודדת למידה עצמאית, חקירה אינטרקטיואלית ועיסוק מעמיק בערכים אזרחיים, תוך חיזוק הקשר האישי בין המורה לתלמיד. לפרטים על ההצטרפות לשנת הלימודים תשפ"ז, יש לעקוב אחר הפרסומים במרחב הפדגוגי במהלך השנה.

לפרטים נוספים ניתן לפנות למדריכות:

רוית רז razravit@gmail.com

אריאלה שמשון ariela1701@gmail.com

1.2.4 תוכנית נש"ף (נתיב שותפי פיתוח) באזרחות

נתיב מורים שותפי פיתוח בלימודי יסוד, מזמין את המורים לבנות תוכנית הוראה, למידה והערכה חדשנית המבוססת על תוכנית הלימודים של תחום הדעת. תוכנית זאת תהיה ייחודית לבית הספר ושונה מהנתיבים שהוצעו על ידי משרד החינוך – תוכנית שיש בה חשיבה אחרת ולמידה אחרת. הנתיב מבוסס על הידע והניסיון שנצברו בתוכניות תמ"ר וחלוצי הערכה תוך שאיפה לפרוץ דרכים חדשות.

למידה בונה אדם

המזכירות הפדגוגית
אגף א' – מורשת חברה ורוח
תחום דעת אזרחות

מדינת ישראל
משרד החינוך

להצטרפות לשנה"ל תשפ"ז יש לעקוב אחר הפרסומים במהלך השנה.

התוכנית הבית ספרית שאושרה על ידי הפיקוח תלמד במהלך שתי שנות לימודים מלאות לפחות. צוות המורים מחויב בליווי והדרכה, בהשתתפות בפיתוח מקצועי רלוונטי שיוצע בהגשת דו"חות בקרה ובעמידה בהנחיות ובדרישות הפיקוח הנוגעות לתוכנית בכל שלביה.

לפרטים נוספים ניתן לפנות למדריכים:

שרית אלוני saritaloni@gmail.com או: תמיר לוי סבג levyt10@walla.co.il

סמל שאלון- 034258

1.2.5 כתיבת עבודות גמר באזרחות 5 יח"ל

כתיבת עבודת גמר היא תהליך למידה מעמיק ומשמעותי בדגש מחקרי. עבודת הגמר היא עבודת מחקר לבגרות בהיקף של 5 יח"ל. כתיבת העבודה מהווה עבור התלמידים הזדמנות ייחודית ללמידה עצמאית, מעורבת ורלוונטית המביאה לידי ביטוי חוזקות, כישורים ותחומי עניין אישיים של התלמידים.

בבתי הספר שיבחרו להיערך לקראת הגשת עבודות גמר בהיקף של 5 יח"ל. חלה על רכזי עבודות הגמר האחריות ליידע את התלמידים על אפשרות ייחודית זו. בנוסף, על הרכזים להכיר את כלל הנהלים וההנחיות הנוגעים למסלול זה - הן ההנחיות הכלליות להגשת עבודת גמר המפורסמות בפורטל עבודות הגמר ובהרחבה במידעון לשנת תשפ"ו והן את ההנחיות הייחודיות של תחום הדעת. הרכזים נדרשים לוודא שהתלמידים והמנחים האקדמאיים מודעים ופועלים על פי הנחיות ונהלים אלה.

ההנחיות עשויות להתעדכן מעת לעת, ולכן יש להקפיד ולעין בהן במהלך בשנה, ככל שישנם תלמידים הלומדים במסלול זה.

יודגש כי בית הספר הוא הגורם היחידי שאמון על הגשת תלמידיו לבגרות במסלול זה, גם כאשר הם לוקחים חלק בתוכנית ייחודית להגשת עבודת גמר, הפועלת מחוץ לביה"ס.

החל משנת הלימודים תשפ"ו, תתווסף **פרזנטציה** למרכיבי ההערכה **החיצונית** של עבודת הגמר. שינוי זה חל על כל התלמידים שהצעתם אושרה בשנת **תשפ"ה ואילך**. הפרזנטציה היא הצגה **פנים אל פנים** של עיקרי הדברים מתוך העבודה על ידי התלמיד/ה ובפני 2 בוחנים (המערך קורא העבודה ומערך נוסף מאותו תחום). מטרתה העיקרית של הפרזנטציה היא לבחון ולהדגים את שליטת התלמיד בהיבטים שונים של עבודת הגמר שהכין, בדגש על הבחנה בין עיקר לטפל, ייצוג תמציתי ובהיר של ממצאים עיקריים, שימוש מושכל באמצעי המחשה, עמידה בלוחות זמנים והצגה שוטפת שבבסיסה הגיון רטורי לכיד. מידע מורחב ומחונן מפורט להערכת הפרזנטציה זמין לרשותכם **במידעון עבודות הגמר**. לתשומת הלב - הפרזנטציה **אינה** שיחת ההגנה על העבודה, אלא מרכיב **חדש** בנוסף לשיחת ההגנה. משקל רכיבי ההערכה החיצונית בכל תחומי הדעת החל משנת תשפ"ו הינו: הערכת העבודה הכתובה - 60%, פרזנטציה - 20%, שיחת ההגנה - 20%.

• [לאתר הפיקוח על עבודות הגמר](#)

• [הנחיות לכתיבת הצעת מחקר לעבודת גמר באזרחות ומחוננים](#)

לפרטים נוספים: תמיר לוי סבג levyt10@walla.com

למידה בונה אדם

המזכירות הפדגוגית
אגף א' – מורשת חברה ורוח
תחום דעת אזרחות

מדינת ישראל
משרד החינוך

1.2.6 הרחבה/ הגבר 5 יח"ל באזרחות

הגבר באזרחות - הרחבת לימודי האזרחות – מסלול הגבר

ניתן להרחיב את לימודי החובה באזרחות ל-5 יחידות לימוד במסגרת מגמת הגבר באזרחות. הלימודים במסלול זה מעמיקים את החינוך לאזרחות ומעודדים הנהגה צעירה המבוססת על ערכים, מעורבות ואחריות. תוכני ההוראה מטפחים חשיבה ביקורתית, רגישות חברתית ומחויבות ציבורית.

בתשפ"ו, הערכת יחידות ההגבר תהיה בנויה באופן הבא:

1. מבחן חיצוני.
2. יחידת מיזם - עבודת חקר שעוברת בקרה.
3. יחידת הערכה חלופית – המורה יבחר מתוך מספר אפשרויות מובנות להערכה, אשר יפורסמו מראש על ידי הפיקוח. התוצרים יעברו בקרה.

לכל שאלה בנושא יחידות וכיתות ההגבר ניתן לפנות למדריכה הארצית המרכזת נושא זה:

אלישבע כהן e7cohen@gmail.com

2. סקר תכניות לימודים

תכניות הלימודים בכל מקצוע הן בסיס הלמידה לפיו צריכה להתנהל ההוראה וההכנה לקראת בחינוך הבגרות. תכניות הלימודים כוללות ידע, ערכים ומיומנויות - והן המצפן של כל תחום דעת, שנארג בחיבורים שלו עם תחומי דעת מקבילים וביחד הם מהווים את תשתית הידע הנדרש לכל שכבת גיל.

בכדי לשפר את הרלוונטיות של תכניות הלימודים והתאמתן לתלמידים ומורים, אנו מבקשים לערוך סקר שיבחן את השימושיות של התכנית ואת היותה בסיס הלמידה המרכזי.

הסקר יצא החל מחודש מרץ 2026 אחת לשנה, על פלטפורמה מוגנת במערכת הסקרים הממשלתית, הוא יהיה אנונימי לחלוטין ויופץ בדרכי התקשורת של המפמ"ר עם המורים ואנו מבקשים מכולכם להשיב עליו.

3. פיתוח מקצועי

3.1 פיתוח מקצועי - השתלמויות

במהלך השנה יתקיימו מספר מסלולים לפיתוח מקצועי:

1. איחוד מול ייחוד
2. השתלמויות מפמ"ר
3. הכוורת

למידה בונה אדם

המזכירות הפדגוגית
אגף א' – מורשת חברה ורוח
תחום דעת אזרחות

מדינת ישראל
משרד החינוך

1. **איחוד מול ייחוד** - השתלמויות מקוונות סינכרוניות וא-סינכרוניות שיעסקו במספר תחומים מגוונים, כגון: בינה מלאכותית למתקדמים, שילוב מיומנויות חברתיות-רגשיות SEL בהוראת האזרחות, למידה בדרך החקר.
 2. **השתלמויות מפמ"ר** - השתלמויות מקוונות דרך מרכזי הפסג"ה שיעסקו במגוון רחב של נושאים - הטמעת תוכנית הבגרות הגמישה, ביסוס והעמקת הידע בתחום הדעת, הקניית כלים להוראה והכנה לבחינות הבגרות, פיתוח גישות ומיומנויות לניהול דיונים בסוגיות אזרחיות, הוראת אזרחות עבור תלמידי אגף שח"ר, הטמעת תוכנית הלימודים החדשה לחט"ב ונושאי העשרה.
 3. **הכוורת** - הכוורת היא אתר לפיתוח מקצועי איכותי בהכוונה עצמית הכולל מאות יחידות של פיתוח מקצועי במנות קטנות (לרוב 3 שעות אקדמיות ליחידה). בכוורת תוכלו להרכיב לעצמכם השתלמות של 30 שעות לפי הצרכים המקצועיים והרצונות האישיים שלכם וללמוד אותה בקצב שלכם (עם מלווה למידה מטעם הכוורת). את ההשתלמות שהרכבתם אפשר יהיה ללמוד בכל זמן ומכל מקום. בתשפ"ו תוכלו למצוא בכוורת יחידות רבות באזרחות ועשרות יחידות העוסקות בהקניית מיומנויות הרלוונטיות למתווה הבגרות הגמישה.
- לכניסה לסביבת הכוורת במרחב הפדגוגי אזרחות**. לפרטים ושאלות ניתן לפנות למדריכה הממונה על הפיתוח המקצועי: מור ברנד morbrand1@gmail.com.
- מומלץ להישאר מעודכנים באמצעות הצטרפות לאחת מקבוצות הוואטסאפ השקטות שלנו. יש לפנות לרוית רז razravit@gmail.com

3.2 רישיון הוראה

רישיון ההוראה הוא שמתיר למורה לעסוק במקצוע ההוראה במערכת החינוך בישראל. קיימים מספר תנאים למתן רישיון הוראה באזרחות המפורטים בחוזר מנכ"ל 2/סד (א) **ובמרחב הפדגוגי**.

לשאלות נוספות אפשר לפנות לגב' מירב פירו- יצחק (הממונה על הרישיונות בכל תחומי הדעת) - תחום תנועת עובדי הוראה רישוי והסמכה, טלפון: 0733935101 דוא"ל: meravpi@education.gov.il

4. סיורים לימודיים באזרחות

אנו ממליצים בחום לגוון את לימודי האזרחות **בפעילויות מחוץ לכיתה**. את רשימת האתרים המומלצים ואת אנשי הקשר לתיאום אפשר למצוא במרחב הפדגוגי.

5. תל"פ – תוכנות לניהול פדגוגי

החל משנת הלימודים תשפ"ו, כל מורה יתבקש להזין בתוכנת הניהול הפדגוגי הבית-ספרית (משו"ב או Smart School) את נושא הלימוד שנלמד בכל שיעור.

למידה בונה אדם

המזכירות הפדגוגית
אגף א' – מורשת חברה ורוח
תחום דעת אזרחות

מדינת ישראל
משרד החינוך

מהלך זה יבוצע כחלק מהמאמץ לשפר את תהליכי התכנון, ההוראה וההערכה בתחומי הדעת השונים הנלמדים בכיתה א' ועד י"ב. תיעוד ההתקדמות בתוכנית הלימודים בתל"פ מהווה כלי מרכזי בניהול פדגוגי אפקטיבי. עדכון שוטף של נושאי הלימוד והמיומנויות שנלמדו בכל שיעור, מתוך רשימה המבוססת על תוכנית הלימודים ועדכונים המפורסמים בחוזרי מפמ"ר ובמפגשי הפיתוח המקצועי הדיסציפלינארי, מאפשר למורה לנהל מעקב רציף ומסודר אחר ההתקדמות הכיתתית, לזהות פערים, ולהתאים את ההוראה לצרכים המשתנים של התלמידים. בנוסף, התיעוד מאפשר שקיפות פדגוגית ושיתוף בין צוותי ההוראה, ומסייע בקבלת החלטות מושכלות על סמך תמונת מצב עדכנית ואחידה.

6. מפגשי מפמ"ר עם מועצת התלמידים והנוער הארצית

במהלך שנת תשפ"ה נפגשתי עם נציגי מועצת התלמידים הארצית. שמעתי מהם על חוויות הלמידה במקצוע האזרחות, על האופן שבו הם תופסים את התחום ועל העניין שלהם בו. שוחחנו על כמה מאתגרי השעה, על הבגרות הגמישה ובחינות הבגרות, על חשיבותן של מודעות, אכפתיות והתגייסות לפעולה גם בקרב בני נוער, ועל הצורך בשיח אזרחי מורכב, מנומק וסובלני בכיתות ומחוצה להן.

אני מבקש להודות למועצת התלמידים על המפגש ועל כך ששיתפו אותי במחשבות וברעיונות של חבריה וחברותיה. מדובר בנציגות נבחרת של תלמידים רציניים ומחויבים, הפועלים לייצוג האינטרסים של תלמידי ישראל בצורה מכובדת ורצינית, תוך הפגנת מנהיגות אזרחית משמעותית.

חופשה נעימה וחזרה מוצלחת ובטוחה לשנת הלימודים הבאה,

בהערכה רבה,

ד"ר איל פלדמן

מ"מ מפמ"ר אזרחות

וצוות ההדרכה

העתקים:

ד"ר טלי יניב, יושבת ראש המזכירות הפדגוגית
גב' עינת אוחיון, מנהלת אגף מורשת, חברה ורוח
גב' אלה מוזס, מנהלת האגף לחינוך ע"ס
מר דויד גל, מנהל אגף הבחינות
הרב יוני סמואל, ראש מינהל החמ"ד
גב' שירין חאפי נאטור, מנהלת אגף החינוך לערבים
גב' איה חיראדין, ממונה על החינוך הדרוזי